

DE ZOUTACCIJNS IN BETREKKING TOT DEN LANDBOUW.

Prof. I. W. Gunning te Amsterdam heeft mij de eer aangedaan, om op mijn stuk, onder bovenstaanden titel voorkomend in de April-aflevering van dit tijdschrift, te antwoorden. (*) Moge de geachte schrijver in de hoofdpunten ook al met mij van meening verschillen, toch doet het mij genoegen, een naar mijne meening belangrijk vraagstuk op ernstige wijze en door een bij voorkeur daartoe aangewezen persoon besproken te zien. Ik vertrouw dan ook, dat de discussie over dit vraagstuk niet eer zal ophouden, tot de deskundigen het daarover eens zijn, ofschoon het eindresultaat van prof. Gunning's beschouwingen vrijwel lijnregt staat tegenover het resultaat, waartoe ik door mijne overwegingen ben gevoerd.

Het komt den geachten hoogleeraar het meest verkieslijk voor, „dat de bestaande toestand, wat het beginsel betreft, behouden blijve,” terwijl door mij een belangrijke wijziging van dien toestand wenschelijk wordt geacht.

Men moge nu echter over de door mij voorgestelde verbeteringen en hare uitvoerbaarheid denken wat men wil, zóóveel is, naar mijne meening in elk geval duidelijk, dat, wanneer in de wetgeving geen verandering komt, ook de bestaande toestand van het gebruik (of liever niet-gebruik) van zout bij den landbouw behouden wordt. Dit laatste wordt echter door mijn geachten bestrijder zelf niet wenschelijk geacht.

Verbetering van den tegenwoordigen toestand verwacht prof. Gunning alleen van een zoo vrijzinnig mogelijke toepassing der voorschriften van de zijde der administratie, dat, „het aan elken belanghebbende zoo gemakkelijk mogelijk worde gemaakt, om het door hem voor landbouw-doeleinden aan te wenden zout zoo te doen

(*) Zie blz. 738, afl. Juli en Augustus van dit Tijdschrift.

vermengen, als 't meest met zijne inzichten en behoeften strookt."

De heer Gunning zal het mij zeker ten goede houden, wanneer ik hier een zijdelingsche opmerking maak. Vloeit uit het door hem gezegde niet voort, dat de tegenwoordige toepassing der wet van de zijde der administratie *niet* zoo vrijzinnig mogelijk is? Anders toch moest het te verwachten effect der op zich zelf en „wat het beginsel betreft" zoo deugdelijke wet reeds lang te bespeuren zijn. En is dit zoo, brengt dan niet juist genoemde hoogleeraar een „bepaalde en zware beschuldiging in tegen de Nederlandsche administratie," meer nog dan schrijver dezes, die de wet zelve als voor verbetering vatbaar beschouwt? Goede wetten toch zijn moeielijk te maken en de kundigste vergissen zich daarbij, maar bij toepassing van een wet, deze voor elken belanghebbende zoo gemakkelijk mogelijk te maken, dit spreekt — dunkt mij — voor elke administratie die eenig plichtbesef heeft, als van zelf.

Ik voer dit alleen aan om duidelijk te doen uitkomen, dat het al- of niet-inbrengen van beschuldigingen tegen het bestaande geen goed argument is voor hen, die per slot van rekening zelf hervormingen voorstellen; want in zekeren zin is elk zoodanig voorstel een soort van beschuldiging tegen het bestaande en tegen de personen, die er mede solidair zijn. Beschouwt men de zaak echter uit een ander gezichtspunt, een, dat ik billijker vindt en dat men het historisch gezichtspunt zou kunnen noemen, dan is zulks niet het geval. Wat hiervan echter ook zij, in elk geval is het 't beste, dat ieder rondborstig verklare wat hij als het meest doelmatige beschouwt, zonder daarbij angstvallig te vragen of in zijn verklaring misschien een beschuldiging tegen dezen of genen is opgesloten.

Dit alleen als zijdelingsche opmerking, waarna ik tot het eigenlijk onderwerp terugkeer. De heer Gunning wenscht slechts verbetering in de toepassing der wet, een meerdere vrijgevigheid, en verwacht daarvan het door ons beiden gewenschte resultaat. Ook verlangt hij, dat de landbouwer eenige „schrijverij," waartegen hij nu feitelijk opziet, zich moge getroosten. Laat ons even zien, in hoeverre de hoop gegrond is, dat deze wenschen vervuld zullen worden.

Wat de vrijgevigheid van de zijde der administratie betreft, zoo zijn slechts twee gevallen mogelijk. Of de administratie is reeds nu zooals zij behoort te zijn, en dan maakt zij het ook nu reeds elken belanghebbende zoo gemakkelijk mogelijk, zoodat hij van

den accijns op dit noodzakelijk verbruiksartikel geen nadeel ondervinde, waar 't het landbouwbedrijf geldt — ik heb geen reden om het tegenovergestelde te veronderstellen, want voor mij zijn de minder gelukkig gekozen wettelijke bepalingen reeds voldoende redenen voor den tegenwoordigen toestand — òf de administratie is, zooals prof. Gunning schijnt te veronderstellen (*), niet zooals zij behoort te zijn; en wat baat in dat geval de wensch, dat zij vrijzinniger moge zijn in de uitvoering der wet? Wij weten immers maar al te goed dat een administratie, die geen voldoende plichtsbesef heeft, die zich niet op een ruim veld beweegt, die niet handelt volgens den wil van den wetgever, maar den ouden sleur volgt en slechts werktuigelijk de haar opgelegde taak volbrengt, door niets anders kan worden verbeterd dan door nieuwen wijn, dien men in geen oude lederen zakken mag doen. Ware de toestand werkelijk van dien aard, het zou een vraagstuk wezen, aan welks oplossing geheele generaties handen vol werk zouden hebben. Ik hoop hartelijk dat het niet zoo moge zijn, en heb het geval dan ook alleen aangehaald, om aan te toonen dat mijn bestrijder met zijn voorstel tot verbetering eenigzins in de lucht staat. Wat hij verlangt is van dien aard, dat het of niet noodig is, òf tot die wenschen behoort, die wij gewoonlijk „Vrome wenschen” noemen.

Wat vervolgens de schrijverij aangaat, die de landbouwer zich zou moeten getroosten, ten einde vrijdom van zoutaccijns te verkrijgen, maar waartegen hij zoozeer opziet dat hij liever geen zout gebruikt, ook hier is de heer Gunning genegen om kategorisch uit te roepen: „het moet anders worden” en maakt zich naar mijne wijze van zien, hiermede weder aan een petitio principii schuldig. In mijn eerste opstel heb ik echter reeds de mogelijkheid van zoodanige tegenwerping voorzien en daarom de woorden nedergeschreven: „het zou niets helpen, zich tegenover de medegedeelde feiten op een doctrinair standpunt te plaatsen en te zeggen, dat de landbouwer niet tegen de moeite van schrijven behoort op te zien. Men moet den landbouwer nemen zooals hij nu eenmaal is, en zijne belangen, *uitgaande van zijne nu eenmaal bestaande eigenschappen, zoo goed mogelijk trachten te bevorderen.*”

De Amsterdamsche hoogleeraar verwondert zich, dat het opzien der landbouwers tegen de „schrijverij” door een docent te berde

(*) Prof. Gunning maakt mij, nadat het bovenstaande reeds gedrukt was, de opmerking, dat deze veronderstelling feitelijk door hem niet gemaakt wordt. Ik geloof het gaarne. Maar dan is toch deze veronderstelling een dialektisch gevolg zijner redeneering, en was ik verplicht er tegen op te komen. A. M.

wordt gebracht. „Klinkt het niet eenigszins vreemd,” zoo gaat hij voort, „dat men aan een inrichting, bestemd om de landbouwers tot een hooger trap van wetenschappelijke ontwikkeling te brengen, er bezwaar in ziet om van den landbouwer iets te vergen, dat overigens geacht wordt een kenteeken te zijn van den allereersten graad van wetenschappelijke beschaving?”

Niet durvende veronderstellen, dat de heer Gunning mijne hierboven aangehaalde woorden heeft over het hoofd gezien, kan ik alleen aannemen, dat wij elkander nog niet goed begrijpen en zal ik mijne bewering nog nader door een voorbeeld trachten toe te lichten.

Als leeraar ja rust op mij de verplichting, de toekomstige landbouwers vooruit te helpen, bij hen mede te werken tot het verkrijgen eener hoogere ontwikkeling, (ofschoon ik persoonlijk met de wetenschap van het schrijven niets te maken heb) en mogelijk mag men verwachten, dat over een tiental jaren er in Nederland eenige landbouwers meer zullen zijn, die, wanneer het tot nut kan strekken, ook eenig schrijfwerk zich zullen laten welgevallen, zonder daarbij de vrees te koesteren, dat zij met dat schrijven hun ziel aan dezen of genen advocaat of ander gevaarlijk persoon zullen verkoopen, maar intusschen zou ik, wanneer ik als directeur van het Proefstation van een boer een onleesbaren brief ontvang, waarin hij mij om inlichtingen vraagt, dien brief maar in de papiermand moeten werpen en zeggen: „die man moest behoorlijk ontwikkeld zijn, wanneer hij met een leeraar aan de Rijkslandbouwschool — een voorstander van beschaving bij den boerenstand — wil gaan correspondeeren? „Integendeel; ik doe eerlijk mijn best, de hieroglyphen te ontcijferen en verheug mij, zooveel teekenen van belangstelling te ontmoeten, zelfs in kringen waar het elementair onderwijs op zoo gebrekkige wijze genoten is.

Of zal — om een nog duidelijker voorbeeld te kiezen — de dominé, die elken Zondag over deugd predikt, en die tevens weet dat armoede bijna nooit ontstaat tenzij als een gevolg van zonde, weigeren zijne collecte te besteden aan armoede en de hongerenden spijzigen met het ijskoude woord: „Ellende vloeit voort uit zonde; ik, voorstander van de deugd, kan mij dus met armoede niet bezig houden?” Neen, het verkeerde van zulk een doctrinarisme is te wel bekend, dan dat iemand zich daaraan zou schuldig maken. Maar heeft prof. Gunning's verlangen niet veel overeenkomst met dit misschien wel ietwat kras gekozen voorbeeld?

Als directeur van het Proefstation acht ik mij verplicht de be-

langen der landbouwers te behartigen, altijd voor zooverre die niet in strijd zijn met andere grootere belangen, en om dat doel te bereiken gebruik ik middelen, die voor den tegenwoordigen toestand berekend zijn; deze mag nu in een geheel ander opzicht treurig of verblijdend zijn, ik kan niet anders. Een tegenovergesteld standpunt zou ik altijd „doctrinair” moeten noemen.

Ik voor mij zie dus geen verbetering ten opzichte van een rationeel gebruik van zout door de Nederlandsche landbouwers, tenzij dat de noodzakelijkheid van het schriftelijk indienen van een verzoek om vrijdom ophoude, en men het vee- en bemestingszout overal publiek kunne koopen, zooals dit met lijnkoeken en kunstmeststoffen het geval is. De vraag is alleen, of zulks uitvoerbaar is zonder de schatkist te benadeelen, en welke middelen hiervoor het meest doelmatig zijn. Het is hiervoor dat ik gaarne de discussie van deskundigen uitgelokt had, en voorstellen had zien doen, die doelmatiger waren dan de mijnen. Dat de zaak werkelijk uitvoerbaar is, blijkt uit den toestand in Duitschland, waar de verkoop van gedensureerd zout vrij is, zonder dat, althans voor zoover mij bekend, klachten over ontduiking der wet worden vernomen. Dat men aangaande het denatureeren van alcohol in Duitschland tegenwoordig ter schoole gaat bij Nederland, zal zeker niet beletten, dat ten opzichte van de doelmatigste heffing van den zoutaccijns, Nederland nog iets van Duitschland kan leeren, te meer nog daar de opbrengst van dezen accijns voor beide landen slechts een verschil maakt van 40 procent (waarbij de geringere geldswaarde in Nederland nog niet eens in rekening is gebracht), terwijl bij den alcohol een geheel ander stelsel van belasting in de twee landen wordt toegepast.

Ook in sommige ondergeschikte punten ben ik het met prof. Gunning niet eens. Deze toch verdedigt de onschadelijkheid van het Glauberzout, dat bij het denatureeren wordt gebruikt en dat ik een irrationeel bijmengsel had genoemd. Hij doet dit voornamelijk met het argument, dat het natuurlijk gehalte aan sulfaten in plantenstoffen soms grooter zou zijn, dan hetgeen er met glauberzout werd bijgevoegd. Voor zoover bekend, zijn sulfaten nimmer een normaal bestanddeel van tot voeding bestemde gewassen. Alleen onder buitengewone omstandigheden, zoomede in zeewieren en in enkele andere gevallen heeft men sulfaten als zoodanig in levende planten aangetroffen. De sulfaten zijn daarentegen zuivere excrement-stoffen van het dierlijk lichaam en als zoodanig ongeschikt om door hetzelfde opnieuw te worden opge-

nomen. Ik zal wel niet zóóver gaan om te beweren, dat het bepaald uitgemaakt is, dat de voorgestelde hoeveelheid Glauberzout juist schadelijk moet werken op het vee, maar juist omdat „de diaetetiek een wetenschap is, die aan zekerheid te wenschen overlaat”, zou ik veeleer denken dat hij onvoorzichtig is, die twijfelachtige bijmengingen voorstelt, en niet hij die ze afkeurt.

Evenmin ben ik het met mijn hooggewaardeerden bestrijder eens ten opzichte van de argumenten, die hij tegen mijne voorstellen tot verbetering der methoden van denatureeren aanvoert. — Voor bemestingszout had ik voorgesteld een vermenging met andere zeer gebruikelijke minerale meststoffen, om zodoende de bedriegelijke herfabricage van zuiver zout te beletten. Zoo heb ik o. a. superphosphaat als een doelmatig bijmengsel aangewezen. Hiertegen wordt aangevoerd, dat door overgieten met water, door neerslaan van het oplosbaar phosphaat door middel van krijt, uit zoodanig mengsel een uitstekende pekkel ter fabricceering van geraffineerd zout verkregen kan worden. Dit is volkomen juist, maar het superphosphaat is dan toch als zoodanig verloren, omdat het is veranderd in onoplosbaar phosphaat, dat minder waarde heeft dan superphosphaat, tot regeneratie waarvan het eerst op nieuw met zwavelzuur zou moeten worden behandeld — allemaal bewerkingen, die geld kosten en daardoor de bedriegelijke fabricage bemoeielijken.

Maar dit en andere dingen zijn slechts voorstellen, die voor wijziging vatbaar zijn en waarin ik zelf hoogst waarschijnlijk zoo maar niet dadelijk de meest doelmatige zal hebben gevonden. Het essentiële van de zaak is alleen het nieuw beginsel: *het denatureeren te dorn plaats hebben met betrekkelijk dure, maar voor het bepaalde doel nuttige stoffen, waardoor deze manipulatie nog mogelijk moet zijn in vele gevallen, waarin zij anders, 't zij door ondoelmatigheid 't zij door geheel noodelooze kosbaarheid, zooveel te wenschen zou overlaten, dat het lastige toezicht van de ambtenaren der belasting daarbij toch niet zou kunnen gemist worden.*

Terwijl ik nogmaals mijn dank betuig aan prof. Gunning, dat hij mijn oorspronkelijk opstel der moeite waard geacht heeft, om over het daarin voorgestelde in dispuut te treden, kan ik evenwel niet nalaten, bij vernieuwing de aandacht op dit stuk te vestigen en het aan te bevelen bij hen die zich voor dit vraagstuk mochten interesseeren.

ADOLF MAYER.
